

РЕШЕНИЕ

№ 331

гр. София, 17.03.2023 г.

В ИМЕТО НА НАРОДА

АПЕЛАТИВЕН СЪД - СОФИЯ, 10-ТИ ГРАЖДАНСКИ, в публично заседание на десети март през две хиляди двадесет и трета година в следния състав:

Председател: Цветко Лазаров

Членове: Ралица Димитрова
Нина Стойчева

при участието на секретаря Мария Г. Паскова
като разгледа докладваното от Цветко Лазаров Въззивно гражданско дело № 20221000502107 по описа за 2022 година

Производството е по реда на чл. 258 – чл. 273 от ГПК.

С решение № 164 от 31.01.2022 г., постановено по гр.д. № 10743/2021 г. от Софийски градски съд е отхвърлил предявените от А. Е. К., ЕГН ***** против Прокуратурата на Република България, иск с правно основание чл. 2, ал. 1, т. 1, предл. 3 от ЗОДОВ и иск по чл. 86, ал. 1 от ЗЗД, имащи за предмет обезщетяване на претърпени неимуществени вреди, в размер на сумата от 400 000 лева, ведно със законната лихва, произлезли от задържане под стража и изпълнено наказание лишаване от свобода, за периода от 19.05.1978 г. до 27.04.1987 г., наложено с влязла в сила осъдителна присъда по н.о.х.д. № 6/1978 г. от Софийски градски съд за:

- престъпление по чл. 101, ал. 1 от НК;
- престъпление по чл. 109, ал. 3 НК във вр. с чл. 108, ал. 1 от НК;
- престъпление по чл. 108 във вр. с чл. 20, ал. 2 от НК;

- престъпление по 113 във вр. с чл. 108 във вр. с чл. 20, ал. 2 от НК, поради обстоятелството, че наказателното преследване и осъждане е извършено с цел да обслужва комунистическия режим, който със закон е признат за престъпен и в нарушение на чл. 5, § 1 от Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи, съставена в Рим на 4 ноември 1950 г. (ратифицирана със закон - ДВ, бр. 66 от 1992 г.) (обн., ДВ, бр. 80 от 1992 г.

Решението на първоинстанционния съд се обжалва от ищеца А. Е. К., ЕГН ***** с доводи за неправилност, поради необоснованост, допуснато нарушение на материалния закон и на съдопроизводствените правила.

Жалбоподателят, чрез назначения служебен адвокат поддържа, че предявните искове са основателни и са налице предпоставките да бъде обезщетен за претърпените неимуществени вреди.

Моли въззивния съд да отмени решението и вместо това да осъди ответника да заплати обезщетението в пълния предявен размер, ведно със законната лихва.

Насрещната страна - Прокуратурата на Р. България изразява становище за неоснователността на въззивната жалба и моли да се потвърди решението на първоинстанционния съд.

Софийски апелативен съд, след като обсъди доводите на страните и събраните по делото доказателства, установи следното:

Въззивната жалба е допустима, тъй като е подадена в срока по чл. 259, ал. 1 от ГПК от надлежна страна срещу валиден и допустим съдебен акт, подлежащ на обжалване по посочения процесуален ред.

При преценката за основателността на жалбата, съдът взе предвид следното:

Ищецът – А. Е. К., ЕГН ***** е предявил против Прокуратурата на Република България иск с правно основание чл. 2, ал. 1, т. 1, предл. 3 от ЗОДОВ и иск по чл. 86, ал. 1 от ЗЗД.

Ищецът твърди в обстоятелствената част на исковата молба, че на 19.05.1978 г. е бил задържан под стража, а впоследствие, с влязла в сила присъда, постановена по н.о.х.д. № 6/1979 г. от Софийски градски съд е бил признат за виновен и му е било наложено наказание лишаване от свобода, за срок от 10 години, което е търпял до 27.04.1987 г.

Поддържа още, че за вредите от присъдата в нейната отменена част, за рабкита анад пет години лишаване от свобода до 10 години е бил обезщетен с решение, постановено по гр.д. № 4815/1995 г. от Софийски градски съд.

Привличането му към наказателна отговорност е било по текстовете от Наказателния кодекс, които се приети от комунистическо - фашистката тоталитарна власт, а след 10.11.1989 г. тази власт е обявена за престъпна, поради което всички актове и действия, постановени по тези текстове на НК се явяват незаконни, в т.ч. и привличането му към наказателна отговорност, постановяването на осъдителната присъда и изпълненото наказание;

- наказателното преследване е осъществено в противоречие с признатите политически права по Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи;

- претърпял е неимуществени вреди от незаконно повдигнатите и поддържани обвинения и изтърпяното общо наказание от пет години лишаване от свобода при „строг“ режим;

С предявните иски поискал осъждането на ответника да му заплати обезщетение за неимуществени вреди, в размер на сумата от 400 000 лева, ведно със законната лихва.

Поискал да се присъдят направените деловодни разноски.

Ответникът – Прокуратурата на Р. България подал отговор на исковата молба /л. 17 от производството пред СГС/, с който оспорил основателността на предявените иски и поискал да се отхвърлят с доводи, че присъдата, с която е наложено общо наказание до пет години лишаване от свобода не е отменена.

Направил възражение за изтекла погасителна давност.

От фактическа страна:

Първоинстанционният съд с доклада по делото е указал на всяка една от страните да установи със способите и средствата предвидени в ГПК всички правнорелеванти факти, на които основава своите претенции или възражения.

Внимателно е анализирал събраните доказателства и изложил мотиви, които въззивният съд възприема изцяло и постановявайки своето решение препраща към тях, на основание чл. 272 от ГПК, но за пълнота на настоящото изложението намира, че следва да се посочат основните правнозначими факти.

С присъда, постанована по н.о.х.д. № 6/1978 г. от Софийски градски съд е признан ищеца за виновен в извършването на:

- престъпление по чл. 101, ал. 1 от НК;
- престъпление по чл. 109, ал. 3 НК във вр. с чл. 108, ал. 1 от НК;
- престъпление по чл. 108 във вр. с чл. 20, ал. 2 от НК;
- престъпление по чл. 113 във вр. с чл. 108 във вр. с чл. 20, ал. 2 от НК.

Наложено е общо наказание 12 години лишаване от свобода.

С решение № 31 от 13.09.1979 г., постановено от ВКС е изменена присъдата, като е намалено наказанието лишаване от свобода за престъплението по чл. 109, ал. 3 от НК от дванадесет години на пет години лишаване от свобода и е наложено общо наказание десет години лишаване от свобода.

Присъдата е изпълнена в периода от 19.05.1978 г. до 27.04.1987 г., т.е. период приблизително от десет години, съответен на наложеното общо наказание. – л. 9 – 13 от адм.д. № 13100/2018 г. по описа на Адм. съд София.

По делото е приложено решение от 04.07.2000 г., постановено по гр.д. № 4815/1995 г. от Софийски градски съд, с което Прокуратурата на Р. България е осъдена да заплати на ишуца, на основание чл. 2 от ЗОДОВ обезщетение за претърпени неимуществени и имуществени вреди.

От мотивите на това решение се установява, че след като е било изтърпiano наказанието от десет години, по реда на надзора е постановено решение на 09.07.1990 г. по н.д. № 181/1990 г. от ВС, с което ищецът е бил оправдан за престъплението по чл. 101 от НК и му е наложено за съвкупността общо наказание от 5 /пет/ години лишаване от свобода.

Обезщетенията, които са присъдени в това производство по ЗОДОВ са за изтърпяното вповече наказание лишаване от свобода, т.е. за разликата над 5 до 10 години.

Решението е било предмет на въззивна и касационна проверка и е влязло в сила на 24.01.2002 г.

С решение от 24.08.2008 г., постановено по делото А. Е. К. срещу България от Европейския съд по правата на човека, влязло в сила на 01.12.2008 г., българската държава е била осъдена да заплати допълнително обезщетение от 500 евро.

Законът за амнистия и връщане на отнети имущества е обн. ДВ. бр.1 от

4 Януари 1991г., попр. ДВ. бр.21 от 15 Март 1991г., изм. ДВ. бр.62 от 5 Август 1997г., доп. ДВ. бр.9 от 1 Февруари 2000г., доп. ДВ. бр.34 от 25 Април 2000г.

Съгласно Чл. 1 „Амнистират се, като се заличава престъпният им характер, следните престъпления:

1. по Закона за защита на народната власт: чл. 2, 3 и чл. 10, ал. 1;
2. (доп. - ДВ, бр. 34 от 2000 г.) по Наказателния закон в сила до 13 март 1951 г.: чл. 98, ал. 3, чл. 99, 102, ал. 1, 109, 110, 111, 111а, 111б, 111в, 111г, 111д, ал. 1, 112, 112а, 112б, 114, 115, 116 и 117а и чл. 118 от Наказателния закон в сила от 13 март 1951 г.;
3. по Наказателния закон, преобразуван в Наказателен кодекс, в сила от 13 март 1951 г.: чл. 71, т. 1 и 2, чл. 73 - 80, 82, 83, 85, 87, 90, 92, 93, 95 и 96.

Съгласно Чл. 2 „Амнистират се, като се освобождават от наказателна отговорност и от последиците на осъждането, осъдените лица по следните деяния:

1. по Закона за защита на народната власт: чл. 9, ал. 1 - 3 и 5;
2. (доп. - ДВ, бр. 34 от 2000 г.) по Наказателния закон в сила до 13 март 1951 г.: чл. 101, ал. 1 - 3 и 5 и чл. 118 от Наказателния закон в сила от 13 март 1951 г.;
3. по **Наказателния кодекс в сила от 1 май 1968 г.: чл. 95, 98, 100, 101, 103, 104, 105, 107, 108, 109, 110, 269, 270, 272, 279, 320 и 386.**

XXXVIII Народно събрание на 26 април 2000 г. е приело Закон за обявяване на комунистическия режим в България за престъпен, обн. ДВ. бр. 37 от 5 Май 2000 г.

Съгласно:

- „Чл. 1, (1) Българската комунистическа партия (тогава именуваща се Българска работническа партия /комунисти/) идва на власт на 9 септември 1944 г. с помощта на чужда сила, обявила война на България, и в нарушение

на действащата Търновска конституция.

(2) Българската комунистическа партия е отговорна за управлението на държавата във времето от 9 септември 1944 г. до 10 ноември 1989 г., довело страната до национална катастрофа;

- Чл. 2. (1) Ръководствата и ръководните дейци на Българската комунистическа партия са отговорни за:

1. целенасоченото и преднамереното унищожаване на традиционните ценности на европейската цивилизация;

2. съзнателното нарушаване на основните човешки права и свободи;

3. безпрецедентната разправа с народните представители от XXV Народно събрание и всички невинно осъдени от така наречения "Народен съд";

4. моралния и икономическия упадък на държавата;

5. установяването на централизирано директивно управление на икономиката, довело я до разруха;

6. погазването и отмяната на традиционни принципи на правото на собственост;

7. рушенето на моралните ценности на народа и посегателството срещу религиозните му свободи;

8. провеждането на непрекъснат терор срещу несъгласните със системата на управление и срещу цели групи от населението;

9. злоупотребата с възпитанието, образованието, науката и културата за политически и идеологически цели, включително мотивиране и оправдаване на изброените по-горе действия;

10. безогледното унищожаване на природата.

(2) Комунистическият режим е отговорен за това, че:

1. отнемаше на гражданите всяка възможност за свободна изява на политическата воля, като ги принуждаваше да крият своята преценка за положението в страната и ги принуждаваше да изразяват публично съгласие за факти и обстоятелства с пълното съзнание за тяхната невярност и дори това, че те представляват престъпления; това то постигаше чрез преследване и заплахи от преследване към отделната личност, нейното семейство и

близки;

2. системно нарушаваше основните човешки права, като потискаше и цели групи от населението, обособени по политически, социален, религиозен или етнически признак, въпреки че Народна република България още през 1970 г. се присъедини към международни актове по правата на човека;

3. нарушаваше основните принципи на демократичната и правова държава, международните договори и действащите закони, като с това поставяше интересите на комунистическата партия и нейните представители над закона;

4. при преследванията срещу гражданите използваше всички възможности на властта, като:

а) екзекуции, нечовешки затворнически режим, лагери за принудителен труд, мъчения, подлагане на жестоки насилия;

б) освидетелстване или настаняване в психиатрични заведения, като средство за политически репресии;

в) лишаване от право на собственост;

г) възпрепятстване и забрана за получаване на образование и упражняване на професия;

д) възпрепятстване на свободното движение във и извън страната;

е) лишаване от гражданство;

5. безнаказано се извършваха престъпления и се предоставяха незаконни предимства на лица, които вземаха участие в престъпления и преследвания на други лица;

6. подчиняваше интересите на страната на чужда държава до степен на обезличаване на националното достойнство и практическа загуба на държавен суверенитет.;

- Чл. 3. (1) Посочените в чл. 1 и 2 обстоятелства дават основание да се обяви комунистическият режим в България от 9 септември 1944 г. до 10 ноември 1989 г. за престъпен.

(2) Българската комунистическа партия е била престъпна организация, подобно на други организации, основаващи се на нейната идеология, които в дейността си са били насочени към потъпкване на човешките права и

демократичната система;

- Съгласно Чл. 4 „Всички действия на лица, които през посочения период са били насочени към съпротива и отхвърляне на комунистическия режим и неговата идеология, са справедливи, морално оправдани и достойни за почит.“;

С чл. 2, т. 3 от Закона за амнистия и връщане на отнети имущества /обн. ДВ бр. 4.01.1991 г./ са амнистирани, като се освобождават от наказателна отговорност и от последиците на осъждането, осъдените лица по деяния от няколко състава от Наказателния кодекс в сила от 1 май 1968 г., в т.ч. и по тези, за които ищецът е осъден – по чл. 101, 108, 109 НК.

От правна страна:

Предметът на въззивното производство е очертан с подадената от ищеца въззивна жалба и спорът се концентрира до основателността, респективно неоснователността не предявения иск с правно основание чл. 2, ал. 1, т. 1, предл. 3 от ЗОДОВ, съгласно който „Държавата отговаря за вредите, причинени на граждани от разследващите органи, прокуратурата или съда, при ....., както и при всички други случаи на лишаване от свобода в нарушение на [чл. 5, § 1 от Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи](#), съставена в Рим на 4 ноември 1950 г. (ратифицирана със закон - ДВ, бр. 66 от 1992 г.) (обн., ДВ, бр. 80 от 1992 г.; изм., бр. 137 от 1998 г.; попр., бр. 97 от 1999 г. и бр. 38 от 2010 г.), наричана по-нататък "Конвенцията".

Съгласно Член 5, параграф 1 от Конвенцията, „Всеки има право на свобода и сигурност. Никой не може да бъде лишен от свобода освен в следните случаи и само в съответствие с процедури, предвидени от закона:

а) законно лишаване от свобода на лице по силата на постановена от компетентен съд присъда;

б) законен арест или лишаване от свобода на лице за неизпълнение на законно съдебно решение или с цел осигуряване на изпълнението на задължение, предписано от закона;

с) законен арест или лишаване от свобода на лице с цел да се осигури явяването му пред предвидената в закона институция при обосновано подозрение за извършване на престъпление или когато обосновано е призната необходимостта да се предотврати извършване на престъпление или укриване след извършване на престъпление;

д) лишаване от свобода на непълнолетно лице на основата на законно решение, за да се осигури надзор с възпитателна цел, или законно лишаване от свобода на такова лице с цел да се осигури неговото явяване пред предвидената в закона институция;

е) законно лишаване от свобода на лице с цел да се предотврати разпространението на инфекциозни болести, както и на душевноболни лица, алкохолици, наркомани или скитници;

ф) законен арест или лишаване от свобода на лице с цел да се предотврати незаконното му влизане в страната или на лице, против което се предприемат действия за неговото депортиране или екстрадиция.

2. На всяко арестувано лице трябва незабавно да бъдат съобщени на разбираем за него език основанията за арестуването му и всички обвинения, които му се предявяват.

3. Всяко лице, арестувано или лишено от свобода в съответствие с разпоредбите на т. 1 (с) на този член, трябва своевременно да бъде изправено пред съдия или пред длъжностно лице, упълномощено от закона да изпълнява съдебни функции, и има право на гледане на неговото дело в разумен срок или на освобождаване преди гледането на неговото дело в съда. Освобождаването може да бъде обусловено от даването на гаранции за явяване в съда.

4. Всяко арестувано или лишено от свобода лице има право да обжалва законността на неговото задържане в съда, който е задължен в кратък срок да се произнесе; в случай, че задържането е неправомерно, съдът е длъжен да нареди незабавното освобождаване на задържаното лице.

5. Всяко лице, арестувано или лишено от свобода в нарушение на изискванията на този член, се ползва с осигурено от правните процедури право на обезщетение.“.

Предявените искиове – главен с правно основание чл. 2, ал. 1, т. 1, предл. 3 от ЗОДОВ и акцесорен, за присъждане на законната лихва при установените, подробно описани обстоятелства са изцяло неоснователни и подлежат на отхвърляне.

Това е така, защото ищецът е бил признат за виновен с влязла в сила присъда, постановена от наказателен съд на Р. България за извършени престъпления по Глава първа на Особената част на НК.

Наложеното с присъдата наказание лишаване от свобода от десет години е било изтърпяно изцяло и едва след това с решение от ВС на Република България след извършен извънinstitutionионния контрол /преглед по реда на надзора/ общото наложено и изтърпяно наказание лишаване от свобода е намалено до /пет/ години, но ищецът не е бил признат за невиновен и изцяло оправдан за престъпната дейност по Глава първа на Особената част на НК.

Ищецът за изтърпяно в наказание лишаване вповече от пет години е обезщетен за претърпените неимуществени и имуществени вреди с влязло в сила решение на български съд по ЗОДОВ, както и с допълнително обезщетен от Европейския съд по правата на човека.

Последиците от цитирания Закон за амнистията за ищеца са посочени в чл. 2 и са същите на „амнистията“ като правен институт на наказателното право по чл. 83 от НК, но тези последици не отменят влезлите в сила осъдителните актове на наказателния съд.

Наличието на влязъл в сила осъдителен акт, в случая присъда и изтърпяното въз основа на нея наложено наказание лишаване от свобода до пет години изключва приложението на член 5, параграф 1 от КЗПЧОС.

Ищецът е бил арестуван и лишен от свобода, но не в нарушение на

изискванията на чл. 5 от КЗПЧОС, поради което не се ползва с осигурено от правните процедури право на обезщетение.

Законът за обявяване на комунистическия режим в България за престъпен, приет от XXXVIII Народно събрание на 26 април 2000 г. не отнема валидността на присъдата, с която ищецът е осъден на лишаване от свобода до пет години.

Още повече, че този закон визира отговорността на Българската комунистическа партия, а не на българската държава, а преките последици за ищеца са установени в чл. 4 „Всички действия на лица, които през посочения период са били насочени към съпротива и отхвърляне на комунистическия режим и неговата идеология, са справедливи, морално оправдани и достойни за почит.“.

Предявният главен иск не може да се квалифицира по чл. 2, ал. 1, т. 3 от ЗОДОВ, който при посочените факти би бил също неоснователен, както и неоснователен е, ако претенцията за обезщетяване се основава на чл. 49 от ЗЗД.

С оглед на изложеното въззивната жалба е неоснователна и следва да се потвърди изцяло обжалваното решение.

По тези съображения, Софийски апелативен съд

РЕШИ:

ПОТВЪРЖДАВА изцяло решение № 164 от 31.01.2022 г., постановено по гр.д. № 10743/2021 г. от Софийски градски съд.

Решението може да са обжалва от страните пред ВКС на Р. България, в едномесечен срок от връчването му, при наличието на предпоставките по чл. 280, ал. 1 и ал. 2 от ГПК.

Председател: _____

Членове:

1. _____

2. _____